

Stockholms
stad

Slutrapport i ESF-projektet Utvecklingsplattform för kombinationsutbildningar

2022-09-14

Arbetsmarknadsförvaltningen, dnr 2019/00476

Innehåll

Sammanfattning	2
1. Projektidé och förväntade resultat	3
2. Projektets mål, resultat och indikatorer	4
2.1 Barn- och fritidsutbildningen.....	5
2.2 Vård- och omsorgsutbildningen.....	5
2.3 Kockutbildningarna	5
2.4 Deltagande på lika villkor för kvinnor och män	5
3. Arbetssätt	7
3.1 Bakgrund – YFI projektet	7
3.2 Utvecklingsplattformen.....	7
3.3.Handledningen.....	8
3.4 Kollegialt lärande	9
3.5 Lärandeforum	9
3.6 APL-samordningen	9
3.7 Samverkan med Nationellt centrum för svenska som andraspråk (NC).....	10
3.8 Resursbanken.....	10
4. Kommunikation, spridning och påverkansarbete	11
4.1 Intern kommunikation.....	11
4.2 Extern kommunikation.....	12
5 Uppföljning och utvärdering.....	14
5.1 Extern utvärderare - bidrag till projektarbetet	14
5.2 Utvärderingar och uppföljningar genomförda av projektet	15
6 Användande av resultat.....	16
6.1 Vidareutveckling, kvalitetssäkring och spridning av arbetssättet	16
6.2 Exempel på insatser och aktiviteter som implementeras fr o m hösten 2022.....	18
6.3 Jobbmatchning och elevstöd.....	19
7 Projektets lärdomar	19
7.1 Framgångsfaktorer.....	19
7.2 Att utveckla vidare.....	20

Sammanfattning

Utvecklingsplattform för kombinationsutbildningar var en del av Europeiska socialfondens utlysning 2019/00265, målområde 2.1, som handlade om att öka övergångarna till arbete genom att bidra till metodutveckling och/eller tillämpning av metoder som bidrar till att individer som står långt ifrån arbetsmarknaden kommer närmare den. Projektet delades upp i tre faser: analys- och planeringsfasen, genomförandefasen och avslutningsfasen. Projektperioden varade mellan 2020-2022 med en projektbudget om 25 miljoner kronor. Stockholms stad, arbetsmarknadsförvaltningen, har medfinansierat projektet.

Utvecklingsplattform för kombinationsutbildningar har riktat sig till elever, lärare, skolläda, och arbetsgivare inom ramen för integrerade språk- och yrkesutbildningar inom tre bristyrken. Behovet av den här typen av utbildningar har växt under de senaste åren och målgruppen har utvidgats. Stockholms stad har sedan 2015 bedrivit kombinationsutbildningar som i sitt utförande varierat i stor utsträckning. Projektets ansats har varit att skapa gemensamma arbetssätt för att säkerställa kvalitet och likvärdighet inom och mellan skolor som erbjuder denna typ av utbildning.

Projektet har primärt omfattat fyra klasser på två skolor och även i viss mån kommit att inkludera lärare och skolläda, och således även elever, utanför projektet. Projektdeltagarna, eleverna, har bestått av personer med kort utbildningsbakgrund och begränsade kunskaper i svenska och en majoritet av eleverna har varit kvinnor. 82% av de elever som fullföljt projektet/utbildningen hade arbete vid utbildningens slut. Merparten av dessa är visstidsanställningar med en sysselsättningsgrad motsvarande heltid. En majoritet av eleverna har börjat arbeta där de gjort APL - arbetsplatsförlagt lärande. Vid en enkätundersökning genomförd av Sweco uppgav APL-handledarna hos arbetsgivarna att elevernas kunskaper i svenska och yrkeskunskaper generellt var tillräckliga för att tillgodogöra sig APL. Kunskaperna i svenska fick något lägre omdöme. De flesta APL-handledare bedömde anställningsbarheten som mellan eller hög.

Genom handledning, kollegialt lärande, APL-samordning och elevstöd har projektet arbetat för att utveckla kvalitativa och likvärdiga arbetssätt som kan skalas upp och spridas till fler än de som ingått i projektet. Projektets aktiviteter har dels varit processinriktade till sin karaktär, dels omfattat strategiskt utvecklingsarbete kring stöd, styrning och riktlinjer för arbetet med kombinationsutbildningar på huvudmannanivå.

Genom ett samarbete med Nationellt centrum för svenska som andra språk vid Stockholms universitet, har ett ömsesidigt kunskapshöjande skett kontinuerligt. Projektet har också haft ett samarbete med utbildningsförvaltningen i Stockholms stad i arbetet med att praktisera och utveckla metoderna kring handledning och kollegialt lärande. Projektet har utvärderats av Sweco som via workshops, regelbunden dialog med projekt- och styrgrupp, tre delrapporter och en slututvärdering givit projektet rekommendationer som löpande kunnat omsättas i projektverksamheten.

Projektmedarbetarna har bestått av åtta personer med funktionerna projektledare, samordnare, utbildningsledare, handledare, jobbmatchare, ekonom och administratör. Projektets styrgrupp har bestått av nyckelfunktioner och relevanta verksamheter sett till mottagare av projektresultaten. Representationen i styrgruppen har funnits bland såväl organisationsinterna som externa medlemmar.

Utvecklingsplattform för kombinationsutbildningar har uppnått goda resultat på både individ- och organisationsnivå och merparten av de funktioner och metoder som använts under projektperioden kommer att omsättas och fortsätta att verka i ordinarie verksamhet.

För att ta del av mer läsning utöver följande rapport, se vår hemsida:

vuxpedagog.stockholm.se

1. Projektidé och förväntade resultat

Syftet med projektet var att möjliggöra en hållbar arbetsmarknadsetablering inom ett bristyrke för kvinnor och män med begränsade kunskaper i svenska och kort utbildningsbakgrund. Genom att utveckla utbildningar som integrerar studier i svenska med yrkeskurser på gymnasial nivå, sk kombinationsutbildningar, och genomföra insatser som riktar sig till elever, lärare, skolledare och APL-handledare avsåg projektet att åstadkomma långsiktiga förändringar både på individ- och organisationsnivå.

Under projektperioden 2020-2022 har totalt 98 deltagare (elever) påbörjat projektet, 73,5% kvinnor och 26,5% män. Motsvarande procentuella fördelning återfinns bland de som fullföljt projektet, totalt 79% (77 elever) varav 73% kvinnor och 27% män.

För att åstadkomma det övergripande målet formulerades ett antal delmål:

- Arbetssättet för kombinationsutbildningar, som möter elevers och arbetsgivares behov, är utvecklat
- Lärare och skolledare i projektet har ökat sin kompetens med metoder och arbetssätt för kombinationsutbildningar
- Utveckling av en professionsdriven plattform för implementering, kompetensutveckling, vidareutveckling och spridning
- Reviderade riktlinjer för kombinationsutbildningar finns
- Stödmaterial för lärare är framtaget
- Lärare och skolledare utanför projektet har tagit del av utvecklingsarbetet
- Deltagarna har ett för vardags-, yrkes- och samhällslivet funktionellt språk

Projektet listade även ett antal kvantitativa mål för att åstadkomma förändring enligt utlysningen:

- Fyra kombinationsutbildningar inom tre bristyrken på två skolor genomförs
- Åtta lärare får handledning
- 100 personer har deltagit i utbildningarna
- 75 % av deltagarna fullföljer utbildningen

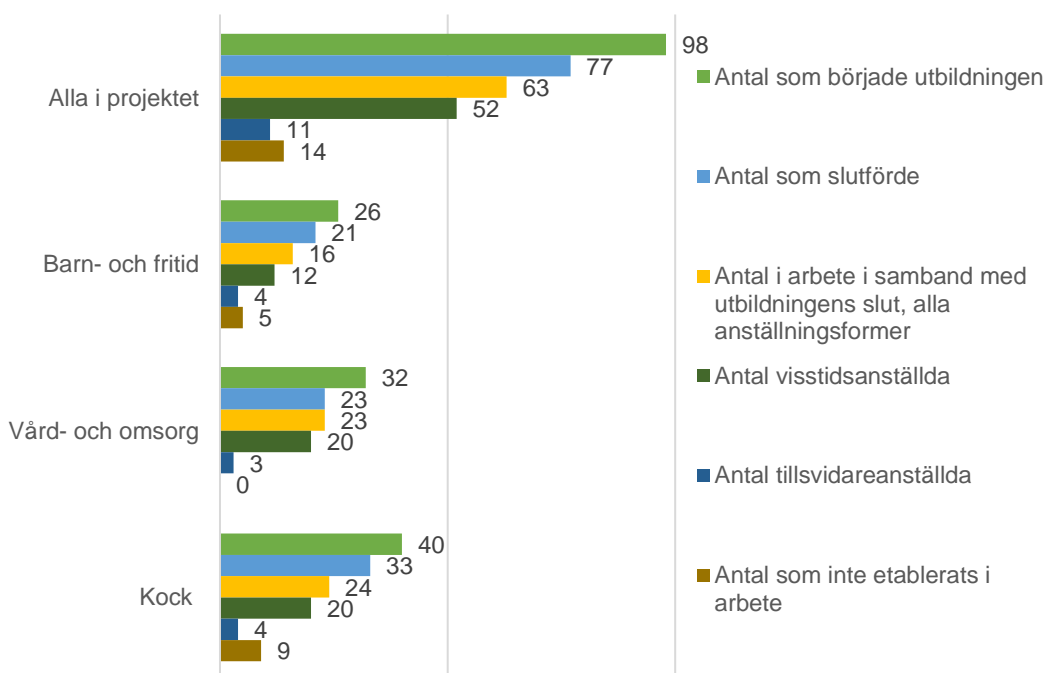
- 100% av deltagarna matchas mot APL-platser
- 75% av deltagarna erhåller en anställning inom ett bristyrke

2. Projektets mål, resultat och indikatorer

Delar av projektets mål synliggörs i det här avsnittet och andra redogörs i kapitel 3 *Arbets sätt*.

Tabellen redovisar antal påbörjade och fullföljda deltagare samt sysselsättning vid utbildningens slut fördelat på tillsvidareanställning och visstidsanställning.

Antal elever, genomströmning och resultat

Sammanfattning:

- 98 st elever påbörjade utbildning (mål 100 elever)
- 79% av eleverna slutförde utbildningen (mål 75%)
- 21% av de elever som påbörjade utbildningen avslutade av olika orsaker, tex låg motivation för studierna vilket resulterade i hög frånvaro, ändrade fysiska förutsättningar (hälsoorsaker), bristande språkliga förutsättningar, ville byta inriktning på studierna eller föräldraledighet. Ingen av avbrottsorsakerna övervägde markant i någon av utbildningarna.

2.1 Barn- och fritidsutbildningen

81 % av eleverna på barn- och fritidsutbildningen på Åsö vuxengymnasium fullföljde projektet/utbildningen. Totalt började 26 elever i september 2020, 20 kvinnor och 6 män. Av de 26 som påbörjade utbildningen avbröt 5 elever utbildningen (4 kvinnor och 1 man).

Av de 21 elever som fullföljde projektet/utbildningen hade 16 arbete vid utbildningens slut: 4 tillsvidareanställda (2 män och 2 kvinnor), 12 visstidsanställda (10 kvinnor och 2 män). Merparten av anställningarna var heltidsanställningar. 4 elever hade inte fått jobb vid utbildningens slut (3 kvinnor och 1 man).

2.2 Vård- och omsorgsutbildningen

72% av eleverna på vård- och omsorgsutbildningen på Åsö vuxengymnasium fullföljde projektet/utbildningen. Totalt började 32 elever utbildningen (25 kvinnor och 7 män), av dessa avbröt 9 elever utbildningen (7 kvinnor och 2 män). Av de 23 elever som fullföljde projektet/utbildningen hade samtliga 23 elever jobb sista dagen på utbildningen, 3 tillsvidare och 20 visstidsanställningar. Merparten av anställningarna var heltid.

2.3 Kockutbildningarna

82,5% av eleverna på kockutbildningarna (två utbildningsstarter) vid Stockholms hotell- och restaurangskola fullföljde projektet/utbildningen. Totalt började 40 elever utbildningen (27 kvinnor och 13 män), av dessa avbröt 7 elever utbildningen (5 kvinnor och 2 män). Av de 33 elever som fullföljde projektet/utbildningen var det 4 som hade tillsvidareanställning (2 kvinnor och 2 män), 20 hade visstidsanställning (15 kvinnor och 5 män), 8 söker arbete (5 kvinnor och 3 män) och 1 man ska studera vidare på sfi. Av dem som inte hade jobb sista utbildningsdagen hade de flesta anställning på gång. Merparten av anställningarna var deltid.

2.4 Deltagande på lika villkor för kvinnor och män

Majoriteten av projektdeltagarna har varit kvinnor. Arbetet med de horisontella principerna i projektet har en praktisk ansats och fokus på konkreta aktiviteter. Syftet har varit att kvinnor och män ska få lika möjligheter att ta del av undervisningen i projektets utbildningar. Målet har varit att undervisningen ska ge förutsättningar för att utveckla ett normkritiskt förhållningssätt. De skolor som medverkat i projektet bedriver redan ett arbete kring horisontella principer som både innefattar kompetensutveckling av skolpersonal och planer för exempelvis likabehandling.

Projektets arbete med horisontella principer har varit indelade i tre fokusområden:

1. Stärkt kompetens och medvetenhet i projektgruppen

Projektgruppen har fått kompetensutveckling i verktyg för att arbeta med horisontella principer i förhållande till lärare, arbetsgivare och kvinnor och män som deltar i projektet. Projektgruppen genomförde en workshop i två delar i slutet av analys- och planeringsfasen och i början av genomförandefasen. Workshopen var under ledning av avropat processtöd via ESF och tog bland annat upp följande de teoretiska utgångspunkterna för de horisontella principerna, 5F-modellen som rör normer, hur vi kan arbeta med text, bild, bemötande och vårt arbetssätt för att det ska vara jämställt, tillgängligt och icke-diskriminerande.

2. Arbetssätt och samverkan i lärarparen

Projektets handledningsinsatser har riktats mot:

- att stödja ett jämställt samarbete mellan språklärare och yrkeslärare. Bådas röst ska vara lika värda i planeringen av undervisningen. Det bedöms som en central faktor för att utbildningen ska utvecklas.
- att stötta lärarna i att arbeta inkluderande och skapa förutsättningar för elevernas delaktighet och för att kvinnor och män som deltar i projektet kommer till tals i klassrummet.

Handledarna har auskulterat på lektioner för att se samspelet mellan lärare och elev och sedan kunnat ge återkoppling på undervisningssituationen i ett efterföljande samtal. Man har bland annat diskuterat roller och ansvar mellan yrkes- och språklärare genom att titta på den gemensamma planeringen av lektionerna och förhållningssättet lärarparet emellan.

3. Normkritiskt lärande, inkludering och likabehandling

Normkritiskt lärande handlar om att lära eleverna att kritiskt granska normer som styr våra värderingar men det handlar också om att pedagoger bör ha en kritisk ansats genomgående i sin gärning. Normkritiskt lärande ingår som en del i projektets fyra kombinationsutbildningar. Särskild vikt har lagts vid genomgång av diskrimineringslagen inför APL-perioderna då eleverna behöver vara förberedda och medvetna om exempelvis diskriminering, sociala koder och attityder.

Informationstillfällen för APL-handledare har genomförts där det bland annat har diskuterats inkludering och likabehandling.

3. Arbetssätt

3.1 Bakgrund – YFI projektet

I projektet YFI som föregick Utvecklingsplattformen utprovades metoder för att integrera språk- och yrkesundervisningen, dels av lärarna i projektet, dels av forskare från Nationellt centrum för svenska som andraspråk, NC.¹ Parallellt med projektet YFI genomförde staden egna kombinationsutbildningar i både extern och egen regi då behovet av utbildningsplatser för målgruppen var stort. Utvärderingarna visade att graden av integrering av språk- och yrke i undervisningen varierade stort mellan olika kombinationsutbildningar och att det ofta var en stor utmaning för yrkes- och andraspråklärarna att hitta effektiva gemensamma arbetssätt som gynnade både elevernas språkutveckling och yrkeskunskaper.²

I YFI-projektet utarbetades några centrala grundteser för vad som utgör en integrerad språk- och yrkesutbildning: Undervisningen ska utgå från elevernas förmåga och behov och språk- och yrkesläraren har ett gemensamt ansvar för utbildningens alla aspekter. Språk- och yrkesundervisningen ska alltså utgöra en helhet med tydliga mål för eleverna.

Att undervisa språkutvecklande med yrkeskontexten som bas innebär att lärarna har en medvetenhet om att *allt* språk i utbildningen ska ha relevans både för elevens yrkesutövande och kommunikativa förmåga. Språk- och yrkesläraren behöver därför planera och även ganska ofta undervisa tillsammans, för att kunna utforma, skapa aktiviteter kring och följa upp konkreta lärandemål.

3.2 Utvecklingsplattformen

Lärare som arbetar med gymnasiala yrkesutbildningar har en rad kurs- och ämnesplaner att tolka och förhålla sig till i undervisningen. När elevgruppen – kortutbildade på Sfi-nivå - inte har språkliga förutsättningar att tillgodogöra sig kunskaper via exempelvis gymnasieskolans läromedel ställs andra krav på didaktiken också i relation till ämnets syfte och elevernas behov. För att fortsätta metodutvecklingen och stötta lärarna som undervisar i kombinationsutbildningar att möta dessa krav skapades Utvecklingsplattformen för kombinationsutbildningar. Det långsiktiga målet var att skapa en organisation för vidareutveckling av metoder och arbetssätt som integrerar språk- och yrkeskunskaper och understödjer elevernas lärande samt att skapa kvalitet och likvärdighet i stadens kombinationsutbildningar. I projektet ingick fyra kombinationsutbildningar, två kock-, en barnskötare- samt en vårdutbildning. Två handledare i projektet hade som uppgift att stötta och fortbilda lärarna i dessa utbildningar.

Under våren 2020 ägnade sig handledarna åt att undersöka forskningen kring lärarfortbildning, och man landade i att i första hand satsa på handledning som

¹ Dahlström Malin, Gannå Lisa. (2017). *En didaktisk modell för integrering av yrkes- och sfiundervisning inom YFI-projektet*. Nationellt centrum för svenska som andraspråk, Stockholms universitet

² Se utvärderingarna; *Lärande utvärdering av YFI, Oxford research 2019 och Utvärdering av kombinationsutbildningar för utrikes födda, Strategirådet 2019.*

kompetensutvecklande metod för lärarna i projektet. Att ge individuell handledning samt att skapa tillfällen att tillsammans med kollegor bearbeta och utveckla nya lärdomar har visat sig vara framgångsrikt när det gäller lärarens professionsutveckling.³ Samtidigt utförde projektet enkäter och intervjuer med lärare i kombinationsutbildningarna i syfte att inventera deras upplevda behov av kompetensutveckling inom området. Inventeringen bekräftade antagandet att lärarna önskade konkret handledning som anknyter till deras aktuella behov i undervisningen och det framkom också viss kritik mot breda, allmänna fortbildningsinsatser som lärarna oftast deltar i och som inte alltid motsvarar deras behov.

3.3. Handledningen

Handledningen som metod har innefattat regelbundna samtalsträffar, auskultationer, återkoppling och reflektioner av projektets två handledare tillsammans med lärarpar i kombinationsutbildningar. Under hösten 2020 påbörjades handledningen av de lärarpar som undervisade i projektets utbildningar. Pandemin ställde dock till det ordentligt - undervisningen måste till stor del ske på distans och lärarna var stressade. Skolledningens förankring av projektet på en av skolorna var inte prioriterad och lärarna avstod från handledning till en början, då de ansåg sig inte kunna avvara tid till detta. På VO-utbildningen byttes därför handledningen ut mot auskultation och produktion av material i stället, men på kock-utbildningen gick det bättre. Genom handledning kom ett av lärarparen där att göra stora förändringar i sin planering för att bättre möta målgruppens förutsättningar redan under orienteringskursen.

Under våren 2021 utvidgades handledningen till flera lärarpar och projektets båda handledare fick kontinuerligt stöd i sin handledarroll genom kunskap om olika samtalsmodeller, strukturer för återkoppling, dokumentation och utvärdering etc av en lärarcoach från Utbildningsförvaltningen.⁴ Projektets handledare blev alltmer efterfrågade och kom att under projektets gång regelbundet handleda åtta lärarpar samt även göra insatser för att stötta enskilda lärare i undervisningsrelaterade frågor.

Ett syfte med handledningen var att synliggöra betydelsen av samplanering, samundervisning och integrerade lärandemål vilket utgör centrala delar i en kombinationsutbildning med tvålärarsystem och innebär ett nytt sätt att arbeta för många lärare.

De övergripande frågorna som lärarna behövde stöttning i handlade om *hur* man kan integrera undervisningen i språk respektive yrke, *hur* man kan skapa lärandemål som inkluderar både yrkes- och språkfärdighet, *hur* man kan arbeta utifrån styrdokumentet och APL (det arbetsplatsförlagda lärandet) och vilka läromedel som överhuvudtaget kan användas för målgruppen med begränsade språkkunskaper.

³ Se t ex Jayram, Moffit & Scott, *Breaking the habit of ineffective professional development for teachers*, 2012 och Barber, Michael & Mona Mourshed, *How the world's best performing school systems came out on top*, Mc Kinsey & Company, 2007

⁴ Thomas Holmqvist, Samordnande lärarcoach, Enheten för forskning och utveckling (FoU), Utbildningsförvaltningen, Stockholms stad

3.4 Kollegialt lärande

Utöver handledningen har projektets handledare deltagit i ett kollegialt lärande för kombolärarna på Åsö vuxenutbildning. Ett kollegialt lärande är ett samlingsbegrepp för olika former av ett strukturerat och gemensamt arbete där kollegor tillsammans utvecklar kunskap. Projektets syfte med att starta upp ett kollegialt lärande på Åsö var att stimulera lärarna att tillsammans lyfta didaktiska frågor, dela och sprida goda exempel och skapa samsyn kring att arbeta språk- och yrkesintegrerat.

I samband med rektorsbyte på Åsö under 2021 planerade projektet i samverkan med skolledningen en ny struktur för det kollegiala lärandet på Åsö 2022. I syfte att skapa en kunskapsbas på skolan utbildade sig 4 kombolärare tillsammans med handledarna till samtalsledare under hösten 2021. Under utbildningen som leddes av Thomas Holmqvist från Utbildningsförvaltningen, fick samtalsledarna baskunskaper i olika samtalsmodeller, gruppdynamik, och stöd i sin samtalsledarroll. Det kollegiala lärandet på Åsö startade i januari 2022 och pågick till juni 2022 i fyra grupper av lärare och skolledare. Grupperna träffades vid 5 tillfällen och sedan utvärderades insatsen⁵. En central del i projektet har således innefattat stöttning och fortbildning av lärare i form av handledning och kollegialt lärande.

3.5 Lärandeforum

Från och med hösten 2020 kom projektet att i allt högre grad medverka i och bidra med innehåll till Lärandeforum – en mötesplattform för lärare och skolledare från olika skolor, både egenregi och externa anordnare av kombinationsutbildningar. När Lärandeforum startade 2019 var syftet att stödja varandra i utvecklingen av SKUA (språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt) och idag är detta forum en mötesplats för kollegialt lärande mellan utförare av stadens olika kombinationsutbildningar. Utforskande av undervisningspraktiken och andraspråkselevs lärande i utbildningsformen kombinationsutbildningar står i fokus.

Lärandeforum har under projekttiden varit ett samarbete mellan Vuxenutbildning Stockholms verksamhetsområden, Utvecklingsplattformen och Nationellt centrum för svenska som andraspråk, NC.

3.6 APL-samordningen

Jobbmatcharen i projektet har spelat en mycket viktig roll genom att skapa och vidmakthålla kontakter med arbetsledare och chefer hos företagen och genom att tillsammans med lärare planera för APL-perioderna och matcha eleverna till rätt APL-plats. Jobbmatcharen har också ansvarat för att, tillsammans med lärarna, organisera och genomföra handledarträffar för APL-handledare inom äldreomsorgen och barnomsorgen. Genom att lära känna eleverna i utbildningarna och genom de nära kontakterna med APL-företagen har jobbmatcharen varit ett viktigt stöd för både elever och arbetsgivare i anställningsprocessen. Pandemin innebar

⁵ Se 7.1 Framgångsfaktorer

att placering av elever på APL inom barn- och äldreomsorgen blev svårare än tidigare men matcharen lyckades trots detta få ut samtliga elever till arbetsplatser.

Matcharen har också haft en viktig roll i att stötta eleverna med frågor som gäller exempelvis studieekonomi, barnomsorg och kontakt med myndigheter, dvs vardagliga problem som eleverna kan möta och som ligger utanför skolans domän. En utmaning för många elever har varit hur man söker och kommunicerar med CSN och där har matcharen handlett eleverna individuellt eller i grupp. Elevstödjarfunktionen har varit mycket efterfrågad av eleverna och lärarna har uppskattat att avlastas från frågor som inte rör studierna direkt.

3.7 Samverkan med Nationellt centrum för svenska som andraspråk (NC)

Liksom i det föregående projektet YFI har Utvecklingsplattformen samverkat med Nationellt Centrum för svenska som andraspråk (NC) vid Stockholms universitet. NC har deltagit i Lärandeforum i syfte att belysa olika slag av undervisnings-, bedömnings- och kompetensutvecklingsfrågor. Ytterligare exempel på samarbetet har varit att se över relevanta intervjufrågor för behovsinventeringen med kombo-rektorer inför en implementerad fortbildningsorganisation.

Stockholms universitet (SU) har under flera år bedrivit ett utvecklingsprojekt parallellt med Utvecklingsplattformen. Inom ramen för SUs utvecklingsprojekt har medarbetare från NC undervisat som språklärare i vård- och omsorgsutbildningen. Målet med samverkan har varit att dokumentera och anpassa beprövad andraspråksdidaktik för en integrerande yrkesundervisning. NC har gjort filminspelningar av vissa valda undervisningsaktiviteter, och lärare och elever har intervjuats om hur de ser på undervisningen och sin lärandeprocess. Genom att SU:s medarbetare fått tillgång till undervisningsrum, elever och lärare och kunnat samla in material för bearbetning och analys har SU bidragit med erfarenhetsbaserad forskning som tidigare saknats men efterfrågas inom vuxenutbildningen i allmänhet och kombinationsutbildningar i synnerhet.

Rapporter och andra texter från utvecklingsprojektet har publicerats kontinuerligt på NCs hemsida (www.andrasprak.su.se).

3.8 Resursbanken

Inför starten hade projektet en ambition att skapa en resursbank med stödmaterial till lärarna i kombinationsutbildningarna. Resursbanken skulle skapas av deltagande lärare och innehålla material för planering, undervisning och bedömning och bidra till fortsatt kompetensutveckling. Projektet beslutade att det digitala verktyget Teams (som lärare i stadens egen-regi redan arbetade med) skulle lämpa sig för att bygga upp en struktur för en sådan bank.

Det blev kocklärarna som fick i uppgift att bygga en "prototyp" till sin egen resursbank som de kom att successivt bygga på och dela med sig av till lärarna på Åsö. I fortsättningen blev det skolledares och lärarlagens ansvar att på sina enheter hitta struktur och rutiner för att hålla en resursbank relevant och levande.

Projektet hade också en ambition att skapa och sprida ett pedagogiskt metodstöd för lärare i kombinationsutbildningar utifrån de behov som lärarna visade sig ha, exempelvis i handledningen. Att behovet av generella utgångspunkter, didaktiska metoder, tips och exempel på hur man kan lägga upp en integrerad språk- och yrkesundervisning är stort bland lärarna förstod vi tidigt, inte minst under lärandeforumen. Där lyftes många frågor och utmaningar som lärare mötte men också många goda exempel på hur utmaningarna kan mötas.

Under våren 2022 sattes en webbsida för vuxenutbildningen: vuxpedagog.stockholm.se. Här har projektet publicerat och (kommer fortsätta publicera efter att verksamheten implementerats) stödmaterial för kombolärare.

4. Kommunikation, spridning och påverkansarbete

4.1 Intern kommunikation

Kombinationsutbildningarna i Stockholms stad regleras vad gäller bl a organisation, didaktik och ekonomisk ersättning till utbildningsanordnarna genom dels gällande förfrågningsunderlag och dels genom dokumentet Riktlinjer för kombinationsutbildningar. Det sistnämnda dokumentet definierar vad kombinationsutbildningar är och anger vad utbildningsanordnarna har att förhålla sig till när det gäller för organisatoriska, administrativa och didaktiska aspekter av utbildningarna. Riktlinjerna för kombinationsutbildningar bygger till del på det gällande förfrågningsunderlaget, och är en konkret vägledning för skolledare och lärare som arbetar med kombinationsutbildningar, inom egenregi eller hos privata anordnare. Dokumentet syftar till att tydliggöra beställarens krav och förväntningar på anordnarna men inte till att detaljreglera t ex hur integrerad språk- och yrkesutbildning bäst kan genomföras utan lämnar visst spelrum för utbildningsanordnarnas egna tolkningar och deras egen utveckling av arbetssättet. Riktlinjerna är ett sk levande dokument och revideras vid behov baserat på lärdomar och erfarenheter som görs i kombinationsutbildningarna.

Utvecklingsplattformen för kombinationsutbildningar engagerade sig tidigt under projektiden för att bidra till arbetet med riktlinjerna. Genom vårt nära arbete med lärare och skolledare i kombinationsutbildningarna har vi haft god insyn i hur kombinationsutbildningarna bedrivs och vi har kunnat ta del av frågeställningar och erfarenheter som vi tagit med oss till arbetet med riktlinjernas revidering.

Projektets samordnare har deltagit regelbundet i de återkommande träffar för rektorerna hos stadens utbildningsanordnare som sammankallas av verksamhetsområde Kvalitet och uppföljning i förvaltningen. I träffarna deltar skolledare hos anordnare som bedriver kombinationsutbildningar inom både egenregi och hos upphandlade skolor. Genom att delta i dessa träffar har projektet fått ta del av skolledarnas problem, synpunkter och förslag till förbättringar. Att kunna delta i skolledarnas diskussioner om organisation, didaktik och administrativa rutiner har gett oss möjlighet att sprida kunskap om projektets aktiviteter och lärdomar. Samarbetet med Kvalitet och Utveckling har gett oss tillfälle att ge en första introduktion till nya skolledare som inte arbetat med kombinationsutbildningar tidigare om vad som förväntas av dem och deras lärare när det gäller organisation och arbetssätt i en integrerad språk- och yrkesutbildning.

4.2 Extern kommunikation

Skolverkets ESF-projekt Kombinationsutbildning sfi, våren 2021

Det nationella projektet *Kombinationsutbildning sfi* pågår mellan 2020 och 2023. Projektet, som ägs av Skolverket och finansieras av Europeiska socialfonden, kartlägger nuläget och sammanställer lärdomar om kombinationsutbildningar. I projektet deltar förutom Skolverket Stockholms universitet/Nationellt Centrum för svenska som andraspråk, Linköpings universitet, Malmö universitet och regionerna Skåne, Västra Götaland, Uppsala, Gävleborg och Västerbotten. Utöver Skolverkets delrapport har tre lärosäten tagit fram och publicerat rapporter med olika fokus, som bland annat innehåller värdefull läsning för lärare och annan personal inom komvux som arbetar med kombinationsutbildningar. Projektet utvecklingsplattform för kombinationsutbildningar deltog vid en träff med arbetsgruppen för att dela med oss av erfarenheter och metoder.

Länsstyrelsen i Värmland, hösten 2021

Länsstyrelsen i Värmland driver ett ESF-projekt tillsammans med 10 kommuner i länet som ska utveckla utbildningsinsatser inom VUX (i samverkan med arbetsmarknads- och integrationsverksamheter) för målgruppen utrikes födda. Vi träffades för att dela med oss av metodutvecklingen inom projektet.

Nätverket för hållbar utveckling inom vuxenutbildningen i Norden, vinter 2021

Projektet bidrog med en text om arbetet med kombinationsutbildningar i en Inspirationsbok, Integrerad yrkes- och språkutbildning för utrikes födda – en snabbare väg till etablering (Nätverket för hållbar utveckling inom vuxenutbildningen i Norden).

[Integrerad yrkes- och språkutbildning för utrikes födda – en snabbare väg till etablering > inspirationshandbog > Inspirationsbok för hållbar utveckling inom vuxenutbildningen \(nvl.org\)](#)

Mottagande studiebesök Oslo, vintern 2021

Representanter från vuxenutbildningen och arbetsförmedlingen i Norge träffade en kockklass på Stockholms hotell- och restaurangskola. Syftet med studiebesöket var att visa besökarna hur språk- och yrkesintegrering kan gå till i praktiken.

Vuxenutbildningen i Karlstad, vintern 2022

Vuxenutbildningen i Karlstad bedriver kombinationsutbildningar under benämningen Yrkes-sfi. I februari 2022 tog projektledningen emot besök en sfi-lärare från Karlstad som framför allt ville höra hur man i Stockholm har organiserat kombinationsutbildningarna ur ledningssynpunkt.

Lidköping, våren 2022

Under våren 2022 kontaktades Vuxenutbildning Stockholm av sfi-lärare i Lidköpings kommun. I Lidköping hade man planer på att starta kombinationsutbildningar och som ett led i förberedelserna för detta ville man veta mer om hur vi bedriver sådana utbildningar i Stockholm. Man ville veta mer om bl a vilka sfi/SVA-nivåer som passar för kombinationsutbildningar, hur det pedagogiska samarbetet mellan sfi/SVA-lärare och yrkeslärare fungerar och hur det är organiserat. Utvecklingsplattform för kombinationsutbildningar bjöd in lärare och skolledare i Lidköping till ett Teamsmöte för att beskriva grunderna för hur lärare i en kombinationsutbildning bedriver en integrerad språk- och yrkesutbildning och hur lärarsamarbetet kan vara organiserat.

Tyresö, våren 2022

Projektets handledare har även varit inbjudna till Tyresö kommun för att berätta mer om handledning och kollegialt lärande, en spridningsaktivitet som skedde under två tillfällen där det ena handlade om att ge de teoretiska utgångspunkterna för en språk- och yrkesintegrerad utbildning och det andra tillfället genomfördes en mini-workshop utifrån lärarnas frågor/behov.

Slutkonferens, våren 2022

I maj 2022 hade projektet en avslutande konferens i form av ett webinarium som Skolverket bjöd in till där projektet spred erfarenheter, kunskaper och lärdomar till andra lärare, skolledare och utvecklingsstrateger. Webbinariet gästades av 130 deltagare som tillsammans representerade ett 30-tal kommuner runt om i hela Sverige.

Mottagande studiebesök från Oslo, våren 2022

Projektet har också spridit erfarenheter och kunskaper via ett studiebesök från Oslo där en av projektets handledare deltog och presenterade projektmetoderna.

Language at work: migrants and Nordic workplaces, sommaren 2022

I juni deltog två av projektmedarbetarna på en tvådagars workshop som arrangerades av Nationellt centrum för svenska som andra språk. Workshopen fokuserade på yrkesanpassade språkutbildningar i svenska som andraspråk. Workshopen heter Language at work: migrants and Nordic workplaces, och var den första i en serie om tre. Forumet är ett samarbete mellan Universitetet i Jyväskylä (Finland), Universitetet i Köpenhamn (Danmark), Högskolan i Innlandet (Norge) och Stockholms universitet. Projektet deltog som ett exempel på utvecklingsarbete i Sverige inom området kombinationsutbildningar.

5 Uppföljning och utvärdering

5.1 Extern utvärderare - bidrag till projektarbetet

Utvärderingsuppdraget i Utvecklingsplattform för kombinationsutbildningar tilldelades Sweco. Under projekttiden har Sweco framställt tre PM samt en slutrapport. Rapporterna har inkluderat slutsatser och rekommendationer som projektet kunnat lära sig av och agera på under pågående projektid. Sweco har följt projektet genom kontinuerliga avstämningar med projektledningen och intervjuer med olika aktörer i projektorganisationen. Sweco har även planerat och genomfört workshops, ett på temat horisontella principer och en annan på temat implementering. Utöver det har Sweco föredragit sina rapporter för styrgruppen i samband med leverans.

I följande avsnitt illustreras exempel på hur den löpande utvärderingen, genom de olika pm/rapporterna, konkret har bidragit till projektarbetet.

Sweco studerade bland annat de interna dokumenten pedagogisk vägledning, metodstöd för handledning och flera olika dokumentationer från arbetsmöten där syftet var att progressivt utveckla struktur och metod för att återkommande kunna kompetensutveckla lärare i arbetssättet. Sweco betonade vikten av att fortsätta producera stödmaterial för lärare.

En genuin vilja hos varje lärare att jobba på nytt sätt samt en vilja att vara med i ett förändringsprojekt ansågs av Sweco vara nödvändigt i fortsättningen av projektet. Projektet valde därför att i en utbildning rikta handledningsinsatser mot lärarpar som visade intresse men som initialt inte ingick i projektet.

Andra viktiga slutsatser och rekommendationer i delrapporten var att handledarna var centrala både för driften där och då samt för den långsiktiga utvecklingen enligt ambitionerna med projektet. I stort sett all dokumentation som stöd för återkommande kompetensutveckling skulle göras av handledarna vilket föranledde att Sweco rekommenderade att projektet skulle satsa på handledning och säkerställa resurserna där. Projektet undersökte möjligheten att utöka handledarresursen från två till tre, vilket visade sig inte vara möjligt under projekttiden. I en implementerad verksamhet har dock resurser tillsats för ytterligare handledarresurser.

Arbetet med den andra delrapporten gjordes hösten 2021. Delmomentet var lika mycket ett processtöd som det var en del av utvärderingen. Perioden var lämplig för att stötta projektet inför en långsiktig implementering utanför projektorganisationen. Med utgångspunkt i ett förslag till implementering från projektet genomförde vi tillsammans med Sweco en workshop. Workshopen syftade till att undersöka förutsättningarna för att långsiktigt driva kombinationsutbildningar med utvecklingsplattformens erfarenheter som stöd. Under workshopen kom olika perspektiv fram från deltagarna som representerade styrgrupp, projektgrupp, projektägare, utbildningsanordnare och representanter för förvaltningens kvalitetsuppföljning.

Utvärderingarna har i stort bekräftat den planering och de prioriteringar som projektet gjort.

5.2 Utvärderingar och uppföljningar genomförda av projektet

Utvärderingar av handledningsinsatserna har gjorts kontinuerligt både muntligt och skriftligt av handledarna och även av projektledningen vid handledningarnas avslut. De kontinuerliga utvärderingarna/avstämningarna har handlat om att få syn på vad som fungerar och vad som har behövt justeras i handledningen. Utvärderingarna⁶ har unisont visat att handledningen varit mycket uppskattad av lärarna och i många fall radikalt ändrat deras samarbete och arbetssätt i klassrummet, till förmån för elevernas lärande. Handledningen har skapat en lärmiljö och en samtalsstruktur som gestaltar att elevens lärande är det centrala.

Enligt projektets handledare har lärarna tydligt förändrat sin praktik genom att våga tänka nytt och testa i klassrummet. De har förändrat sin syn på eleverna och deras behov och utvecklat mer effektiva sätt att integrera språk och yrke i undervisningen. Det är elevernas behov och inte lärarnas planering som är i fokus. Lärarna har blivit mer systematiska i sina observationer av elevernas lärande av både ett funktionellt språk och ett funktionellt yrkeskunnande och samarbetar bättre.

Initialt hade projektledningen regelbundna avstämningsmöten med handledarna där upplägg och utförande av handledningsinsatserna och det kollegiala lärandet planerades. Allteftersom insatserna flöt på kom behovet av avstämningar bli mindre frekventa och begränsas till projektmötena.

Projektledningen har också haft avstämningsmöten med rektorerna i projektets utbildningar. Dessa möten har inkluderat lägesrapportering generellt och eventuella problemlösningar på operativ nivå som till exempel handlat om att skapa förutsättningar för lärarna att tillgodogöra sig fortbildningsinsatserna.

Löpande avstämningar och utvärderingar har varit ovärderliga instrument för projektmedarbetarna avseende måluppfyllelsen, dvs för att se om vi är på rätt väg och för att identifiera och avhjälpa möjliga hinder på vägen.

Arbete med förändringsteorin inför implementeringen

Projektet genomförde en workshop som syftade till att se över projektets måluppfyllelse i förhållande till förändringsteorin. Workshopen ägde rum i samband med att projektet hade ca ett halvår kvar. Workshopen resulterade i en uppdaterad förändringsteori med större tydlighet kring vilka aktiviteter och resultat som uppnåtts/ännu inte hade uppnåtts. Den uppdaterade förändringsteorin föredrogs i styrgrupp för att synliggöra status på aktiviteterna. Förändringsteorierna, den ursprungliga och den uppdaterade versionen, återfinns som bilagor till slutrapporten.

Uppdaterad riskanalys inför implementeringen

När det återstod lite mer än ett halvår av projektets genomförandefas samlades projektledningen och gjorde en riskanalys i workshopform tillsammans med andra ESF-

⁶ Frågor som ställdes till lärarpåren handlade bl a om att beskriva vilka områden lärarna främst behövt stöttning i, på vilket sätt handledningen stöttat dem, vad de tycker är viktigt att tänka på som kombolärare och om – och i så fall hur – lärarna hade förändrat sin undervisning.

projekt på arbetsmarknadsförvaltningen som stod inför avslut. Fokus för workshopen var att titta på de gemensamma möjligheterna och utmaningarna som projekten hade inför implementeringen. Resultatet från riskanalysen har även bearbetats av projektets styrgrupp. Nedan redovisas de högst förekommande riskerna som kom fram under workshopen.

Risk	Riskvärde ⁷	Aktiviteter
Behovet av handledning och andra insatser från handledarna kan inte mötas på grund av för få handledare	9	Säkra bemanning genom att identifiera lärare med rätt kompetens och intresse. Förbered rekrytering och utbildningsinsatser för nya handledare.
Underfinansiering av kombo undergräver förutsättningarna för kvalitet och likvärdighet i utbildningarna och därmed relevansen hos fortbildningsinsatserna	9	Belysa problemet för beslutsfattare i förvaltningen.
Externa anordnare saknar resurser för att anordna fortbildning lokalt	6	Belysa behovet av resurser, ekonomiska och personella på vår enhet för att fortbilda lärare hos anordnare som saknar egna resurser.
Matchning elev - APL-plats sker inte optimalt för att utbildningarna ska ge förutsättningar för en hållbar etablering på arbetsmarknaden.	6	APL-samordningen organiseras så att den sker i nära samarbete med lärare, elever och arbetsgivare enligt ett enhetligt upplägg.
Bristande engagemang/ möjligheter för anordnare att delta i nätverk för lärare och skollidare	4	Verka för att förfrågningsunderlaget innehåller incitament för deltagande i nätverk
Svårigheter att samordna arbetet med komboutbildningarna mellan olika interna enheter/intressenter	4	Som ett första steg initieras ett komboråd för att skapa en överblick över de olika intressenternas ansvarsområden och arbetsuppgifter.

6 Användande av resultat

6.1 Vidareutveckling, kvalitetssäkring och spridning av arbetssättet

Projektet har arbetat systematiskt för att skapa en sammanhållen struktur för både organisering och för att utveckla arbetssättet inom de utbildningar som är knutna till projektet. För att fortsatt bedriva det viktiga arbetet har vi arbetat för att ta fram strukturer för en central organisation. Projektet har reviderat riktlinjer, författat stödmaterial, formulerat mallar och överenskommelser i arbetet med handledning, genomfört utvärderingar och dokumenterat arbetssätt för att kunna implementera och skapa långsiktighet. Den implementerade verksamheten utgår ifrån ett nyetablerat verksamhetsområde som heter Kompetensförsörjning och utveckling. Ett team på enheten, Team Skolutveckling, kommer arbeta för att samordna, förvalta, utveckla och kvalitetssäkra vuxenutbildningar som anordnas i de ordinarie strukturerna. De personella resurserna allokeras bland annat till tre

⁷ Poängvärdet på varje risk = Sannolikhet (S) 1-3, Konsekvens (K) 1-3 - Multiplicera värdet = totalt riskvärde 1-9, t.ex. S1 x K3 = 3 (totalt riskvärde)

personer med titeln verksamhetsutvecklare inom pedagogik (*jmf under projektperioden: titel handledare och var två till antalet*).

Gemensamma fortbildningsinsatser är en relativt omfattande del av det framtida kommande ansvarsområdet och en förutsättning för likvärdighet, gemensam utveckling och kvalitetssäkring. Fortbildningsaktiviteterna är redan idag omfattande, och uppskattade, och planen är att fortsätta med nuvarande aktiviteter utöver att annat kan tillkomma. Aktuella och kommande delar av fortbildning är exempelvis Lärandeforum, seminarium, föreläsningar, kurser, stöd till befintliga eller blivande coacher och handledare, coaching och handledning av lärare, fortbildning för handledare hos arbetsgivare hos arbetsgivare/APL samt tillgängligt material i Pedagogwebben. Innehållet i fortbildningsinsatserna är tänkt att utvecklas gemensamt med alla involverade anordnare. Verksamhetsområde Kompetensförsörjning och utveckling ansvarar för strukturen, formerna och resurserna för det centrala engagemanget.

Under sista halvåret av projektiden involverades strategiska funktioner som skulle ha betydelse för förankringen av implementeringen. Några exempel på aktiviteter var:

- Komboråd

Genom att projektmedarbetare från central förvaltning som genomfört olika processinriktade projektaktiviteter fått insyn i utmaningar utifrån ett elev-, lärar-, skolledar- och huvudmannaperspektiv och vi saknade en effektiv mötesplats som brygger över operativ och strategisk nivå så upprättades ett Komboråd. Komborådet inom vuxenutbildningen i Stockholms stad består av representanter som alla arbetar med kombinationsutbildningar på verksamhetsnära nivå. Tillsammans ska dessa personer samverka som ett led i att säkerställa att *kvalitet och likvärdighet* genomsyrar såväl rekrytering, antagning som genomförande av utbildningarna.

- Lärandeforum: Open Space

En bred representation av olika yrkesroller och från olika verksamheter inom vuxenutbildning Stockholm deltog under en heldagskonferens på temat *"Hur bygger vi tillsammans morgondagens kombinationsutbildningar?"* Det blev en interaktiv dag med många olika diskussioner. För oss i projektet utgjorde en del av diskussionerna en form av behovsinventering. Vi ville genom denna lyssna in vilka behov av kompetensutveckling som Team Skolutveckling kan möta i en implementerad verksamhet.

- Behovsinventering genom en intervjustudie med rektorer

Under våren 2022 fortsatte förarbetet inför övergången till en implementerad verksamhet. För att bättre förstå skolledarnas utgångsläge ville vi genomföra en behovsinventering med ett antal⁸ skolledare som genom samtal med en utomstående intervjuare fick ange vad de anser skolan har för utvecklingsbehov. Skolledarna lyfte flera fördelar med kombinationsutbildningarna, de utgör ett viktigt komplement till ordinarie utbildningsutbud och

⁸ Åtta (av 11 tillfrågade) skolledare för kombinationsutbildningar intervjuades om nuläget, rekryteringen av lärare, undervisningen, stödfunktionerna samt de framtida utmaningarna.

leder till arbete för målgruppen. Fortbildningen och handledningen av lärarna som pågått under projektiden upplevs av rektorerna som positiv och innehållet i lärandeforumen har varit relevant och lett till fruktbara diskussioner mellan lärare från olika utbildningsanordnare.

Samtidigt ser rektorerna stora utmaningar med utbildningsformen, dels är den resurskrävande ekonomiskt, dels kräver det integrerade arbetssättet särskild kompetens av lärarna. Här ser man ett fortsatt behov av kompetensutveckling för lärarna, särskilt efterfrågas handledning på lokal nivå hos anordnarna.

Man pekar också på att förutsättningen för integrering av språk- och yrkesämnen har försvårats under projektiden då kraven på att följa upp elevernas sfi-progression och redovisa elevernas sfi-timmar har skärpts och dessutom innebär en utökad administrativ börda för lärarna.

- Workshop med vux ledningsgrupp

I maj 2022 hölls en workshop i syfte att ge underlag för beslut gällande förändrade uppföljningsrutiner i kombinationsutbildningar till ledningsgruppen. Bakgrunden var att lärare och skolledare upplevt att det finns en målkonflikt där krav på progressionsuppföljning av Sfi i kombinationsutbildningarna medför en förskjutning av fokus från kombinationsutbildningarnas syfte och mål mot formella betygskrav i Sfi. Mot bakgrund av vad som kom fram under workshopen fattades beslut om att ta fram ett förslag till förändrade uppföljningsrutiner som omfattar helheten i en integrerad språk- och yrkesutbildning.

6.2 Exempel på insatser och aktiviteter som implementeras fr o m hösten 2022

- Handledning av lärarpar
Coachande samtal med inslag av auskultationer, omfattning anpassas utifrån behov och utrymme hos det enskilda lärarparet.
- Handledning/kollegialt lärande i lärarlag
Processledning av samtal för kombolärarlag, omfattning anpassas utifrån behov och utrymme hos det aktuella lärarlaget.
- Forum för idé- och kunskapsutbyte – Lärandeforum
Vi ser över formerna för Lärandeforum, både vad gäller omfattning och innehåll så att det fortsatt ska vara en meningsfull och kompetensutvecklande mötesplats för pedagogisk personal i kombinationsutbildningar.
- Lärarverkstad
Vi vill erbjuda ett antal lärarverkstäder som komplement till övriga fortbildningsinsatser. Dessa sker på olika skolor och deltagandet är frivilligt.
- Introduktionspaket för nya lärare inom kombo
Vi vill erbjuda ett startkit för nya komoblärare. Utbildningen ska vara obligatorisk och sträcka sig över totalt fyra dagar. Vi ser över hur rektor kan tillgodogöra sig relevanta delar av intropaketet.

Mer information om vilket stöd som ges publiceras på Stockholm stads hemsida:
vuxpedagog.stockholm.se

6.3 Jobbmatchning och elevstöd

Lärdomarna och erfarenheterna från jobbmatchningen och elevstödet i projektet har varit mycket positiva, men arbetsmarknadsförvaltningen har i dagsläget inte förutsättningar att implementera rollen och arbetssätten som jobbmatcharen haft i projektet. Det har att göra med hur befintliga avtal och ersättningar till skolorna för liknande tjänster organiseras och finansieras i dagsläget. Till nästa avtalsperiod hoppas vi kunna införa krav som möjliggör att arbetssättet som jobbmatcharen haft kommer fler skolor/elever/arbetsgivare till gagn.

7 Projektets lärdomar

7.1 Framgångsfaktorer

Handledningen och det kollegiala lärandet har fungerat som bäst när lärarna självmant och genuint upplever ett behov av fortbildning. Genom handledningen har lärarna fått syn på utvecklingsområden och fått verktyg i att bemöta dem. Genom ett coachande förhållningssätt har handledarna fått lärarna att själva komma fram till lösningar som är funktionella för dem.

Lärarna säger att de genom handledningen har fått nya verktyg och tips på arbetssätt samtidigt som de fått tillfälle att reflektera och utvärdera sin undervisning. De känner också att de blivit tryggare i sina respektive roller och i sitt samarbete.

I en intervju med ett lärarpär i kockutbildningen sammanfattar de vad handledningen gett:

- Vi har blivit mer fokuserade på det som är relevant för vår undervisning, dvs vad eleverna behöver för kunskaper och färdigheter under APL och kommer ut i arbetslivet
- Fått bekräftelse om man arbetar på rätt spår
- Fått utrymme för reflektion/utvärdering
- Fått tillfälle att tillgängliggöra, tydliggöra kunskapskraven för eleverna
- Blivit naturligt att pröva nya arbetssätt och sen utvärdera

Flera lärare menar att handledningen har bidragit till en bättre struktur kring planeringen (baklängesplanering), och tydligare fokus på lärandemål vilket har underlättat i bedömningsfasen. En tydlig struktur för undervisningen har underlättat för eleverna att förstå vad som förväntas av dem och vad de kan förvänta sig av undervisningen.

En viktig del av den löpande metodutvecklingen har varit att handledarna själva fått coachande stöd av en erfaren handledare genom regelbundna träffar så att de själva aktivt och återkommande har arbetat med fortbildning av den egna rollen och dess arbetssätt.

Handledarna har med sin kunskap bidragit till bättre struktur och undervisningsmetodik. Med deras stöd och feedback till lärarna har integreringen av yrkesutbildning och sfi utvecklats. Dialogen med handledare anses även ha gett mod och trygghet att våga frånga gamla invanda arbetssätt. I självutvärderingen och i intervjuer med lärare efterfrågades fler handledningstimmar och under en längre period. Handledningen ansågs vara särskilt viktig för nya lärare som inte tidigare jobbat med kombinationsutbildningar.

Rektor har en nyckelroll när det gäller att skapa förutsättningar för professionsutveckling för sina lärare. När rektor varit aktiv i planeringen och utvärderingen av det kollegiala lärandet har det givit väldigt goda resultat som förhoppningsvis också är långvariga. Det har därför varit viktigt att samtala om, och skriva under, en överenskommelse mellan skolledare, lärare och handledare för de insatser som handledarna genomfört vad gäller det kollegiala lärandet i arbetslag. Överenskommelsen har bidragit till en samsyn kring vad som ska uppnås med kompetensutvecklingen. Överenskommelsen anger vad som ska uppnås men har också tagit upp praktiska aspekter av genomförandet. Det är först när rektorerna aktivt deltar i det kollegiala lärandet och blir en del av det som några varaktiga förändringar i lärares arbetssätt kan äga rum och befästas i ett kollegium.

En åtskillnad görs i rektors engagemang vad gäller handledning respektive kollegialt lärande. Planeringen och utvärderingen av handledningen bör hållas mellan de som får och de som ger handledning. Handledningen bygger på en tillitsfull relation där samtalen under coachningen förs i förtroende mellan dem det berör. Rektor kan vara den som får syn på och föreslår att stöd via handledning ges, men därutöver ska rektors involvering upphöra.

När rektor haft en tydlig uppfattning om *varför* det kollegiala lärandet genomförs och *vad* det kollegiala lärandet ska leda till och dessutom haft mandat att skapa förutsättningar för det, har förankringsarbetet fungerat väl.

Det är också viktigt för samarbetet lärarna emellan och för att deras gemensamma ansvar för elevernas kunskapsutveckling ska framstå som tydligt, att ledningen för utbildningen inte är splittrad mellan olika skolledare.

En annan framgångsfaktor har varit det aktiva och närvarande projektägarskapet. Projektägaren har varit styrgruppens ordförande tillika chef för merparten av projektmedarbetarna. Genom ett aktivt och närvarande projektägarskap har implementeringsplaner inte bara formulerats i projektets början utan det har också skapats reella förutsättningar för implementering utifrån organisatoriska och resursmässiga aspekter. Projektägaren har kontinuerligt arbetat för att de metoder och arbetssätt som visat sig vara framgångsrika under projektiden ska tillvaratas och fortsätta utvecklas även efter att projektmedlen upphört. Projektägaren har också bidragit till att nyckelaktörer inom och utanför förvaltningen har involverats för att förankringen av en implementerad verksamhet ska ske så bra som möjligt.

7.2 Att utveckla vidare

En utmaning med att fortsätta sprida det integrerade arbetssättet är att det verkligen förankras hos stadens anordnare av kombinationsutbildningar så att det kan fortsätta utvecklas. För att uppnå detta krävs en medvetenhet hos anordnarna om de utmaningar som kombinationsutbildningar medför och en målmedveten satsning på handledning och

fortbildning av lärare. En kompetensutveckling för skolledare som stärker det pedagogiska ledarskapet kopplat till kombinationsutbildningar skulle bidra till denna medvetenhet.

Många skolledare menar att den ekonomiska ersättningen är för snävt tilltagen för att bedriva kombinationsutbildningar med de resurser som krävs vilket kan behöva adresseras framöver. Problemet har även uppmärksamats av projektet under genomförandet av våra olika aktiviteter. Tillräckliga resurser är en förutsättning för att kunna bedriva kombinationsutbildningar med hög kvalitet.

Det behövs en organisation som både kan styra och stödja fortsatt utveckling av didaktiken i kombinationsutbildningarna. Arbetsmarknadsförvaltningen, verksamhetsområde Kompetensförsörjning och utveckling, ska kunna bistå med detta stöd, men det kommer an på skolorna själva att driva utvecklingsarbetet. Det behövs också och en genomtänkt strategi för utbudet av kombinationsutbildningar riktade till kortutbildade utrikes födda, så att det på bästa sätt anpassas efter deras förutsättningar och behov. Olika yrkesutbildningar kräver olika förkunskaper och kompetenser vad gäller språkkunskaper, omvärldskunskap, och skolbakgrund. Alla utbildningar passar inte alla. Utbudet behöver alltså bestå av utbildningsalternativ för individer med olika förutsättningar och behov.

Elevstödjarfunktionen/APL-matchningen är som nämnts en av nyckelfunktionerna för att en utbildning för den aktuella målgruppen ska kunna bedrivas utan att lärare och elever behöver ägna sig åt att lösa problem som ligger utanför skolans domän. Elevstödjaren bidrar till att elever och lärare kan fokusera på undervisning och lärande. En utveckling av elevstödet i stadens kombinationsutbildningar skulle starkt bidra till bättre studie- och arbetsro, bättre studieresultat och till att fler elever fullföljer sina utbildningar. APL-anskaffningen och samarbetet mellan skolan och APL-företag är en avgörande framgångsfaktor dels för studieresultaten, dels för en framgångsrik jobbmatchning.

Sammanfattningsvis kan konstateras att efterfrågan av fortbildning och stöd till lärare i kombinationsutbildningar är stor och att kompetent handledning som utgår från lärarnas behov är en viktig del i detta. Därutöver behövs ett didaktiskt stödmaterial med konkreta exempel på hur integrerad undervisning kan bedrivas.
